

La normalització industrial i l'activitat terminològica

Les normes UNE i ISO, també en català

ANNA LLOBET SOLÉ
TERMCAT

Font: Lluís de Gibert Alerza

Introducció

Se sap que els problemes tenen tendència a repetir-se. Vet aquí, doncs, per què des de l'inici de la civilització s'ha fet necessari establir regles per a les diverses activitats humanes. Històricament, les solucions plantejades a problemes repetitius han tendit a esdevenir regulacions, regles, normes, etc., de mena diversa, escrites o no. I és al segle xx que, en àmbits sobretot industrials, aquesta cerca de solucions comunes ha fet un gran salt de l'empirisme a la precisió, la tecnificació i la universalització.

Actualment, el tipus de fenòmens que es poden regular en el món industrial és molt ampli: materials i productes, com els formats de paper que cal tenir en compte en la fabricació d'impressores; mesures de seguretat, com la col·locació dels extintors en edificis; aspectes de gestió de la qualitat, com la prevenció de riscos laborals, etc. També hi ha exemples en àrees de les humanitats, com en l'àmbit de la documentació, amb normes que regulen la catalogació o l'organització de biblioteques, o en l'àmbit de la traducció, amb normes d'aspectes relatius al treball terminològic.

La normalització industrial ofereix a la societat beneficis importants, com ara una garantia de qualitat en els productes, processos i serveis respecte a les finali-

tats a què van dirigits; la protecció de la salut i el medi ambient, i l'afavoriment de la cooperació tecnològica. La normalització industrial també es proposa facilitar els intercanvis d'informació, i és en aquest propòsit on la normalització terminològica té un paper clau com a disciplina que treballa en la fixació de denominacions i de les corresponents definicions per fer possible una comunicació basada en la univocitat dels termes i en el principi de l'economia del llenguatge.

Importància i característiques de les normes

De manera particular, l'activitat de normalització industrial es basa en l'elaboració i la difusió de normes tècniques, que són els documents derivats de la regulació dels fenòmens industrials. Es tracta de documents d'aplicació voluntària que contenen especificacions tècniques basades en els resultats de l'experiència i del desenvolupament tecnològic. Són una eina bàsica per al desenvolupament industrial i comercial d'un país, ja que estableixen una guia perquè les organitzacions puguin millorar la qualitat en el seu sistema de gestió, en el disseny i la fabricació de productes, en la prestació de serveis, etc. Alhora, tenen utilitat per als consumidors i usuaris, ja que els garanteixen un nivell mínim de qualitat i seguretat, i per als professionals de qualsevol activitat econòmica, ja que constitueixen una important font d'informació.

Convé fer un esment especial de les normes terminològiques, les quals, en comptes d'establir les especificacions d'un producte o un servei, especifiquen les denominacions lingüístiques i les definicions que s'han d'emprar en la redacció de normes tècniques perquè siguin conceptualment coherents. Aquest tipus de normes són fonamentals perquè tots els usuaris entenguin de la mateixa manera els conceptes clau d'un àmbit concret.

Les normes són elaborades per consens entre totes les parts interessades i implicades en l'activitat de la qual tracten, i cal que tinguin l'aprovació d'un organisme de normalització reconegut.

En l'àmbit internacional hi ha dos organismes de normalització: la Comissió Electrotècnica Internacional (CEI, també coneguda per la seva sigla anglesa, IEC), que s'ocupa de les normes internacionals sobre electrotècnica i electrònica, i l'Organització Internacional per a la Normalització (coneguda per la forma anglesa ISO), que és l'entitat responsable de les normes de la resta de sectors. A més, tant la CEI com l'ISO s'encarreguen de l'elaboració de normes sobre les tecnologies de la informació. D'altra banda, els organismes que aproven les normes en l'àmbit europeu són el Comitè Europeu de Normalització Electrotècnica (CENELEC), que té competència en el cas de les normes europees d'electrotècnica i electrònica, i el Comitè Europeu de

Normalització (CEN), que aprova les normes europees de la resta de sectors. I, finalment, hi ha els organismes estatals, que elaboren normes estatals i són, alhora, els membres que representen cadascun dels països en les organitzacions internacionals i europees. Per a l'Estat espanyol, aquest organisme és UNE, l'Associació Espanyola de Normalització. UNE és, doncs, la institució encarregada d'adoptar (això és, incorporar sense modificacions) i traduir les normes europees (identificables pel codi EN en el títol) i les internacionals (identificables pels codis ISO o ISO/IEC en el títol), com també de proposar normes pròpies per desenvolupar activitats de normalització en l'àmbit estatal.

Com s'elaboren les normes tècniques?

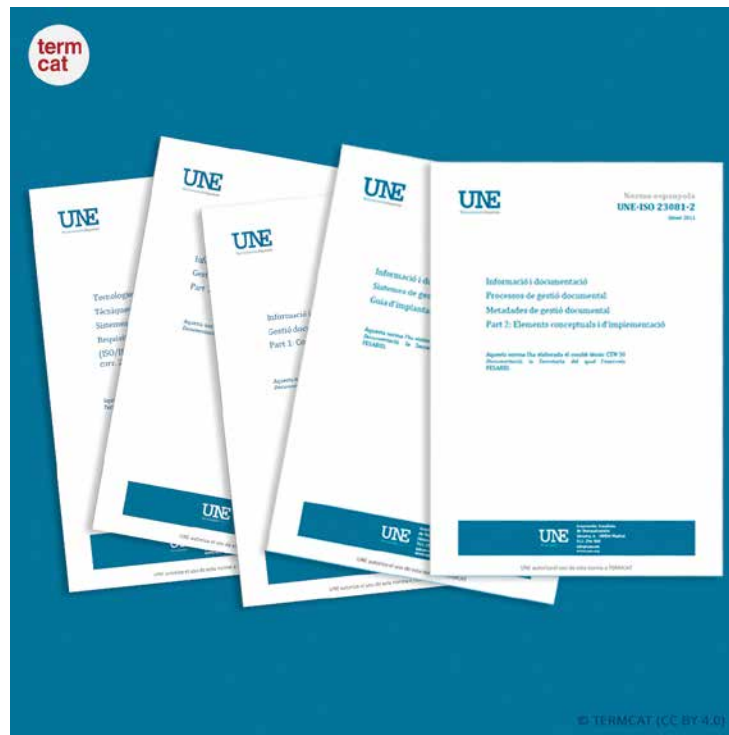
Les normes són el fruit d'un treball col·lectiu i es creen a partir de la cooperació i l'acord. Les normes ISO, en concret, les desenvolupen grups d'experts dins d'uns òrgans tècnics anomenats comitès tècnics. Hi ha un comitè tècnic per a cadascuna de les parcel·les de coneixement que formen l'estructura de l'ISO (prop de dues-centes cinquanta), i estan integrats per agents que tenen interès en la normalització d'aquell aspecte concret (representants d'organismes industrials, de centres de recerca, d'administracions públiques, associacions empresarials, fabricants, laboratoris, etc.).

Les peticions de desenvolupament de normes ISO provenen d'un membre nacional dins d'ISO i solen respondre a una necessitat del mercat. Es fa la proposta al comitè tècnic corresponent i, si és acceptada, aquest mateix comitè designa un grup d'experts que s'encarrega d'elaborar un projecte de norma. Aquest esborrany es comparteix amb la resta de comitès tècnics i, si hi donen el vistiplau, es presenta a la resta de membres nacionals. Un cop s'ha assolit el consens final en el contingut, el projecte de norma és votat per tots els membres nacionals i, si és aprovat, es converteix en una norma internacional ISO.

UNE segueix un procés molt semblant per a les seves normes de producció pròpia. En aquest cas, els òrgans encarregats de la redacció de les normes s'anomenen comitès tècnics de normalització (CTN).

Les normes UNE en català

El TERMCAT elabora la versió catalana oficial de normes UNE des de 2005, any en què el TERMCAT i UNE (aleshores, l'Associació Espanyola de Normalització i Certificació, AENOR) van signar un conveni que havia de fer possible disposar d'una versió catalana oficial de les normes UNE.

Entre els factors decisius que van contribuir a materialitzar aquest acord destaca l'interès de diferents persones i institucions, entre les quals cal esmentar especialment la Fundació Torrens-Ibern, per poder disposar de normes en català. La tradicional participació d'experts catalans en l'activitat de normalització d'UNE i el fet que un percentatge significatiu de secretaries, presidències i vocalies dels comitès tècnics de normalització tinguessin la seu a Catalunya van contribuir a abonar aquest objectiu. Per part d'UNE, la voluntat de servei d'aquesta entitat la va portar a considerar la proposta d'aquests col·lectius implicats i a apostar per l'edició de les normes també en català, amb el convenciment que aquesta iniciativa contribuiria a afavorir-ne el coneixement i la difusió en l'àmbit socioeconòmic català.

Es pot considerar un acord històric, perquè va obrir la porta al fet que, per primera vegada, UNE edités normes oficials en una llengua diferent de la castellana i va ser un pas en el reconeixement de la diversitat lingüística de l'Estat espanyol.

Inicialment, el conveni entre UNE i el TERMCAT preveia la traducció de normes UNE terminològiques, és a dir, d'aquelles normes que es presenten en forma de glossari. L'acord es va ampliar el 2008, i actualment es tradueixen normes tant terminològiques com d'especificacions tècniques.

Des de 2009, el TERMCAT forma part del CTN 191 Terminologia, la qual cosa contribueix a reforçar la col·laboració entre ambdues institucions. Aquest comitè tècnic de normalització d'UNE s'ocupa de la normalització dels principis, mètodes i aplicacions

relatius a la terminologia, i és el representant estatal al comitè tècnic ISO corresponent, l'ISO/TC 37 Llenguatge i Terminologia.

Actualment, la línia de treball d'elaboració de la versió catalana de normes UNE compta amb la col·laboració de la Diputació de Barcelona, gràcies a l'acord entre aquesta institució i el Departament de Cultura, a través de la Direcció General de Política Lingüística, per fomentar l'ús del català en l'àmbit empresarial.

D'altra banda, convé destacar que també es fan traduccions oficials de normes UNE al gallec i, des de 2008, al basc.

El procés de traducció de les normes UNE al català

Els criteris pels quals se seleccionen les normes UNE que es tradueixen al català són, fonamentalment, l'actualitat, el grau de difusió, la representativitat o el fet que siguin una petició externa. Per exemple, les diverses normes de l'àmbit de l'arxivística i la documentació que s'han traduït al català són una petició de la Subdirecció General d'Arxius de la Generalitat de Catalunya. També estan disponibles en català algunes de les normes de més demanda, per exemple, de la sèrie 9000 de gestió de la qualitat (UNE-EN ISO 9000:2015 *Sistemes de gestió de la qualitat. Principis bàsics i vocabulari*, i UNE-EN ISO 9001:2015 *Sistemes de gestió de la qualitat. Requisits*) i de la sèrie 14000 de gestió ambiental (UNE-EN ISO 14001:2015 *Sistemes de gestió ambiental. Requisits amb guia d'ús*; UNE-EN ISO 14050:2010 *Gestió ambiental. Vocabulari*,

i UNE-EN ISO 14006:2011 *Sistemes de gestió ambiental. Directrius per a la incorporació de l'ecodisseny*).

El TERMCAT tradueix al català les normes UNE seguint el procés especificat en les normes de referència per a la provisió de serveis de traducció de qualitat: inicialment, la norma europea UNE-EN 15038:2006 *Serveis de traducció. Requisits per a la prestació del servei* i, a partir de novembre de 2015, la norma internacional ISO que la substitueix, la UNE-EN ISO 17100:2015/A1:2017. En primer lloc, un traductor fa una primera versió del text en català a partir del text en castellà de la norma UNE que es vol traduir, acarant-lo, quan escau, amb els textos en anglès i francès de la norma ISO corresponent. Després hi intervenen un terminòleg revisor, que compara la versió catalana amb el text d'origen per comprovar-ne l'adequació a la finalitat prevista i ratificar la identitat entre ambdós, i un expert del sector objecte de la norma, que s'encarrega de garantir la correcció del text català des d'un punt de vista conceptual i de l'ús real de la terminologia proposada.

Convé aclarir que, si bé les normes de serveis de traducció esmentades preveuen la participació d'un expert revisor només opcionalment, al TERMCAT l'hem establert com a obligatòria. Els especialistes es consideren una figura imprescindible en totes les línies de treball del TERMCAT, i també en la traducció de normes la seva intervenció és fonamental, atès el grau d'especialització dels textos normatius i l'elevat volum de terminologia que contenen. Per exemple, la norma UNE-EN ISO/IEC 27001:2017 *Tecnologies de la informació: Tècniques de seguretat: Sistemes de gestió de seguretat de la informació: Requisits* ha estat ratificada per tècnics de la Secretaria de Telecomunicacions, Ciberseguretat i Societat Digital del Departament de la Presidència de la Generalitat de Catalunya.

La versió catalana finalment consensuada es remet a UNE, que s'encarrega de fer-ne l'edició segons el format habitual de les normes i d'incorporar-la al seu catàleg.

El procés de traducció de normes, juntament amb altres línies d'activitat del TERMCAT, va obtenir la certificació d'UNE de sistemes de gestió de la qualitat ISO 9001.

Les normes UNE en català es poden adquirir al web d'UNE (www.une.org) i a través de l'Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya (www.eic.cat). El TERMCAT, per la seva banda, també difon, a través del *Cercaterm*, els termes definits en els glossaris de les normes, amb una llegenda específica que indica de quina norma procedeixen i quin comitè l'ha elaborat.

Normes en català, una opció amb recorregut

Des de 2005 i fins ara, el catàleg d'UNE ha incorporat més d'una trentena de normes en català de diversos sectors d'especialitat (<http://www.termcat.cat/ca/normes>). Aquests gairebé quinze anys de traducció de normes han contribuït a fer de la disponibilitat de normes tècniques en català un recurs de primer ordre per a la dinamització d'aquesta llengua en l'àmbit econòmic i empresarial. Des del TERMCAT estem convençuts que els usuaris d'aquests estàndards, coneixedors de l'impacte de la normalització en la millora de la qualitat de productes i serveis, també percebran el valor social afegit que pot tenir l'ús d'aquests documents en la llengua pròpia del territori on s'han d'aplicar, i hi apostaran. ✿